

KRIKŠČIONYBĖS SIMBOLIAI MIESTELIŲ HERALDIKOJE IR KULTŪRINĖ ATMINTIS: ŠIAURĖS LIETUVOS ATVEJIS

Gabrielė Jasiūnienė

ANOTACIJA

Straipsnyje nagrinėjama septynių Šiaurės Lietuvos miestelių heraldika, kurioje vaizduojami krikščioniški simboliai. Miestelio heraldiką sudaro jo herbas, herbinė vėliava, herbinis antspaudas. Herbas yra tiek vėliavos, tiek antspaudu pagrindas. Herbo figūra simbolizuoja tam tikrą reikšmę, suteikia daugiausiai informacijos apie herbo savininką. Taip pat atspindi tai, kas buvo svarbu jį sukūrusiems arba yra/turėtų būti svarbu jį šiaudien naudojantiems miestelių gyventojams. Todėl straipsnyje stengiamasi ne tik trumpai pristatyti miestelių heraldikos kūrimo procesą, tačiau taip pat išnagrinėti ką šiandienos miestelių gyventojams reiškia toks jų miestelio herbas? Ar herbai su krikščioniškais simboliais gali užimti svarbią vietą XXI a. miestelėnų kultūrinėje atmintyje? Kokių veiksmų reikia imtis norint, kad šie herbai nebūtų užmiršti, nesuprasti?

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Šiaurės Lietuva, miesteliai, heraldika, krikščionybės simboliai, kultūrinė atmintis.

ABSTRACT

This article studies the coats of arms of seven small northern Lithuanian towns which depict Christian symbols. A town's heraldry comprises a coat of arms, an heraldic flag and an heraldic seal. The coat of arms forms the basis for both flag and seal. The heraldic device has a certain meaning and gives information about its owner. It also reflects what was important for those who obtained the arms and it should be important too for modern inhabitants of the towns. Therefore the study attempts not only to present a concise account of how urban coats of arms were formed but also to examine what such coats of arms mean to townfolk today. Can coats of arms with Christian devices occupy an important place in the cultural memory of people in small towns? What efforts should be made to ensure that such coats of arms are not forgotten or misunderstood?

KEYWORDS: Northern Lithuania, small towns, heraldry, Christian symbols, cultural memory

*mgr. Gabrielė Jasiūnienė, Šiaulių universitetas
Vilniaus g. 88, LT-76285 Šiauliai, Lietuva
El. paštas: gabrieleabr@splius.lt*

Moksliniuose darbuose, parašytuose XX a. antrojoje pusėje – XXI a. pradžioje, didelis dėmesys skiriamas atminčiai ir jos tyrimams. Atmintis pradėta analizuoti ne tik psichologų, bet ir filosofų, istorikų, sociologų ir kitų. Savo darbuose mokslininkai pateikia daugybę atminties aiškinimų, tyrimų temų ir rezultatų. Vadovaudamiesi žymaus tyrėjo Pierro Nora straipsnyje išsakytomis mintimis, atmintį galime apibūdinti kaip nuolatos besikeičiančią, atvirą deformacijai, manipuliacijai, aklą, tačiau vis dėlto sugebančią atspindėti tam tikrus bendrus dalykus¹. Atmintis gali vienyti arba skirti, kitaip tariant, joje išskyla prisiminimai, kurie yra tam tikrų įvykių arba reiškinių simboliai. Prisiminimai gali ne tik sujungti, bet ir išskirti įvairias žmonių grupes. Kiekvienas individas, mažesnės ar didesnės žmonių grupės, bendruomenės turi skirtingas atmintis. Kitaip sakant, yra tiek atminčių, kiek yra grupių². Pabrėžtina, kad nėra griežto, neginčijamo atminties apibrėžimo ir skirstymo. Galbūt tai lemia pati atmintis kaip objektas, neapibrėžta, kintanti, laisva. Augant atmintį tyrinėjančių mokslininkų skaičiui, daugėja ir bandymų kuo tiksliau ją api-

¹ NORA, P. Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*. Spring 1989, no. 26, p. 7–24.

² *Ibid.*, p. 9.

brėžti, skirstyti. Taip kyla naujų interpretacijų ir diskusijų, kurios tampa varomąja atminties tyrimų jėga. Šiandien turbūt geriausiai pasaulyje žinomos Maurice'o Halbwachso³ kolektyvinės atminties ir Jano Assmano komunikacinės bei kultūrinės atminties koncepcijos. Šios teorijos sulaukia įvairių atsiliepimų, yra plėtojamos, kritikuojamos, tačiau nepaneigtos.

Šiame straipsnyje remiamasi J. Assmano kultūrinės atminties samprata, kurią mokslininkas paskelbė knygoje „Kultūrinė atmintis“⁴. Autorius teigia, kad kultūrinės atminties turinys yra mitinė priešistorė, įvykiai gilioje praeityje. Kultūrinės atminties formos – sukurta, stipriai apipavidalinta ritualinė komunikacija, šventės. Šios atminties raiškos būdai – nuolatinės objektyvacijos, simbolinė tradicijų koduotė (žodžiais, vaizdais, šokiais ir t. t.). Kultūrinės atminties laiko struktūra yra absoliuti praeitis, o jos nešėjai yra specialistai – tradicijos nešėjai⁵. Kita vertus, minėta Assmano knyga, o kartu galimai ir pati kultūrinės atminties samprata, yra orientuota į senovės Egiptą, Izraelį ir Graikiją. Tačiau nutarta nepabijoti ir pažvelgti į šios kultūrinės atminties koncepcijos galimybę būti pritaikytai šiems laikams bei šiandienos heraldikai.

Tokį pasirinkimą lėmė šios aplinkybės: pirmiausia turbūt niekam nekelia abejonių aiškus heraldikos ryšys su praeitimi, juk pirmieji herbai Vakarų Europoje atsirado dar XII a. antrajame ketvirtyje. Herbai turėjo išskirti apsišarvavusius riterius⁶. Tokia herbų pagrindinė funkcija – išskirti, simbolizuoti – išliko iki šių dienų. Todėl pati herbų idėja siejasi su gilia praeitimi; antra, heraldika buvo ir yra kuriama specialistų, besiremiančių tam tikromis griežtomis taisyklėmis; trečia, heraldikos – ypač šiandienos miestų, miestelių – priėmimą arba tiksliau – pristatymą visuomenei lydi šventės. Taip šie herbai yra rodomi visuomenei ir aktualizuojami; ketvirta, herbas yra pagal taisyklės sukurtas skiriamasis ženklas arba kodas, turintis tam tikrą reikšmę. Heraldika gali būti kultūrinės atminties šaltinis, kadangi yra aiškus jos ryšys su praeitimi, ji yra sukurta, jai kurti ir aktualizuoti pasitelkiami specialistai, o herbas yra tam tikras kodas.

Straipsnyje pasirinkta tyrinėti miestelių heraldika, kurią sudaro miestelio herbas, herbinis antspaudas ir herbinė vėliava. Miestelio herbas – teisės aktų nustatyta tvarka sukurta ir patvirtintas miestelio skiriamasis ženklas, skirtas simbolizuoti ir išskirti subjektą, kuriam jis sukurta. Miestelio herbinis antspaudas – įstatymo nustatyta tvarka patvirtintas ženklas su miestelio herbu, skirtas valstybės ar savivaldybės subjektų dokumentų tikrumui ir juos išdavusiam subjektui patvirtinti. Miestelio herbinė vėliava – teisės aktų nustatyta tvarka sukurta ir patvirtinta vėliava, kurios pagrindą sudaro herbas arba herbo figūra ir jų spalvos⁷. Miestelio herbas yra tiek jo herbinės vėliavos, tiek herbinio antspaudo pagrindas. Miestelio herbas – jį sukūrusios bendruomenės atspindys, kadangi jame aiškiai matoma, kas buvo svarbu jį kūrusiems žmonėms. Herbe susijungia praeities ir dabarties įvykiai, paliekamas atminimas ateičiai. Darbe miestelis suprantamas pagal „Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje“ Algimanto Miškinio pateiktą apibūdinimą, t. y. kompaktiškai užstatyta gyvenamoji vietovė, turinti 500–3 000 gyventojų⁸.

³ Plg. HALBWACHS, M. *On Collective Memory*. Chicago and London, 1992. Leidinių vertimai: *Les cadre sociaux de la mémoire*. Paris, 1925; *La topographie légendaire des évangiles en terre sainte: Etude de mémoire collective*. Paris, 1941.

⁴ АССМАН, Я. *Культурная память. Письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности*. Москва, 2004.

⁵ Ibid, c. 58–59.

⁶ RIMŠA, E. *Heraldika: iš praeities į dabartį*. Vilnius, 2004, p. 10.

⁷ *Lietuvos Respublikos valstybės herbo, kitų herbų ir herbinių ženklų įstatymas* [interaktyvus], 1990 [žiūrėta 2011 11 22]. Prieitis per internetą: <http://skelbimas.lt/istatymai/valstybes_herbo_istatymas.htm>

⁸ MIŠKINIS, A. Miestelis. In *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, t. XV. Vilnius, 2009, p. 57.

Straipsnyje pasirinktas Šiaurės Lietuvos regionas, kuriame herbus turi 22 miesteliai: Kruopiai, Papilė (Akmenės rajonas); Kriukai, Skaistgirys (Joniškio rajonas); Kražiai, Lioliai, Šaukėnai (Kelmės rajonas); Klovainiai, Lygumai, Pašvitinys, Rozalimas, Žeimelis (Pakruojo rajonas); Baisogala, Grinkiškis, Šaukotas, Šiaulėnai, Sidabravas (Radviliškio rajonas); Gruzdžiai, Kairiai, Kužiai, Meškuičiai, Šakyna (Šiaulių rajonas). Išskirti miesteliai, kurių herbuose yra krikščionybės simbolių. Tokie miesteliai: Kražiai, Lioliai, Šaukėnai (Kelmės rajonas), Rozalimas (Pakruojo rajonas), Grinkiškis (Radviliškio rajonas), Gruzdžiai (Šiaulių rajonas). Greta jų reikėtų paminėti ir Meškuičių herbą (Šiaulių rajonas), kurio skyde vaizduojama meška, o skydo lauką puošia kryželiai. Paminėtina, kad miestelių herbai su krikščionybės simboliais straipsnyje išskirti siekiant išanalizuoti šių simbolių įtaką kuriant miestelių kultūrinę atmintį, taip pat išnagrinėti, kokie krikščionybės simboliai ir dėl kokių priežasčių vaizduojami Šiaurės Lietuvos miestelių heraldikoje.

Taikyti šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir šaltinių analizė; lyginamasis; anketinės apklausos.

Straipsnyje remiamasi doc. dr. Edmundo Rimšos darbais, Lietuvos heraldikos komisijos dokumentais ir miestelių turima medžiaga.

Reikėtų pabrėžti, kad įvairiais laikotarpiais miesto, miestelio herbe buvo stengiamasi pavaizduoti tokius simbolius – figūras, kurios geriausiai atskleistų patį miestą, miestelį, jo istoriją, tradicijas ir pan. Visos herbų figūros skirstomos į kelias grupes. Iš jų labiausiai paplitusios heroldinės ir mobiliosios figūros. Heroldinės figūros yra tos, kurios atsiranda skydą dalijant taisyklingomis linijomis į skirtingų spalvų laukus. Tuo tarpu mobiliosios figūros nuo heroldinių skiriasi išvaizda, vieta skyde, kuri nėra griežtai apibrėžta, todėl jos ją užima laisvai. Mobiliosiomis figūromis gali būti įvairūs simboliai, viskas, ką sukūrė gamta, civilizacija ir žmogaus fantazija⁹. Galima teigti, kad krikščionybės simboliai herbuose dažniausiai yra priskiriami būtent mobiliųjų figūrų grupei.

Nagrinėjant šią temą, derėtų paminėti pačią miestų, miestelių heraldikos pradžią dar LDK. Mokslininkas Edmundas Rimša savo darbuose teigia, kad senoji miestų heraldika yra artimai susijusi su miestų savivalda. Lietuvos sostinė Vilnius buvo pirmasis miestas, kuriam 1387 m. kovo 22 d. vyriausiasis kunigaikštis Jogaila suteikė Magdeburgo teises. Iš viso LDK savivaldą turėjo 250 miestų, iš kurių apie 70 – dabartinėje Lietuvos teritorijoje. Tokie savivaldūs miestai turėjo raštines, kurių išduotiems aktams patvirtinti reikėjo antspaudo, o antspaudui buvo būtinas simbolis. Pamažu šie simboliai pradėti heraldinti, rėminti į skydą ir spalvinti. Bėgant laikui jau kiekvienas miestas, gaudamas savivaldos teises, kartu gaudavo ir herbą. Šiuo metu Lietuvoje herbą gali turėti ne tik savivaldūs miestai, bet ir kitos gyvenvietės, kurios yra savivaldybių arba seniūnijų centrai¹⁰.

Analizuojant krikščionybės simbolių paplitimą šių laikų miestelių heraldikoje, reikėtų atkreipti dėmesį į LDK miestų herbų simboliką. Kaip teigia E. Rimša, LDK miestų senuosius herbus sąlygiškai galima skirstyti į kelias svarbesnes grupes: hagiografinius (Bažnyčios simbolika), pono heraldikos (valdovų, valstybės, miestų savininkų herbai, herbų figūros ir jų fragmentai), animalistinius (žvėrys, paukščiai, žuvis), karinius (gynybiniai įtvirtinimai, ginklai), augmeninius (gėlės, medžiai), prekybos ir verslų, mitologinius (fantastinės būtybės, bibliniai ir mitologiniai siužetai), savivaldų atributikos (teisės ir kiti simboliai, raktai) ir kitus, kurių prasmė nenustatyta. Išskirtina, kad hagiografiniai simboliai tiek kaimyniniuose kraštuose, tiek Lietuvoje atsirado anksčiausiai ir išliko per visą laikotarpį. Jau seniausiame Vilniaus miesto antspaude, kuris turėjo atsirasti apie 1387 m., vaizduojamas šv. Kristoforas. Nuo XV a. žinomi šv. Jono Krikštytojo, šv. Jokūbo, šv. Mikalojaus atvaizdai, Kristaus kančios bei riterių simbolis – kryžius. Nuo XVI a. imta vaizduoti Švč. Mergelė Marija, Kristus ir šv. Ona,

⁹ Ibid., p. 25–34.

¹⁰ RIMŠA, E. *Heraldika: iš praeities į dabartį...*, p. 140–160.

1 pav. Kražių herbas, patvirtintas 1993 m. Herbo autorius – Agnius Tarabilda (Rimša, E. *Lietuvos heraldika*. Vilnius, 2008, p. 229)

Arkangelas Mykolas, šv. Kazimieras, šv. Petras ir Paulius bei kiti šventieji. Taip pat vaizduojama Dievo Apvaizdos akis – pagrindinis Ketverių metų seimo (1788–1792) ideologinis simbolis. Dažniausiai miestų herbuose ir antspauduose vaizduojama visa stovinčio, rečiau sėdinčio šventojo figūra (portretas) su jam būdingais atributais. Pavyzdžiui, Vilniaus šv. Kristoforas neša kūdikėlį Jėzų. LDK miestų heraldikoje didelę įtaką turėjo ir politinė ideologinė situacija, valstybės globėjai, kartais net konkretūs įvykiai¹¹.

Nagrinėjant herbo simbolius, svarbiausia paminėti, kad įvairiais laikotarpiais herbo funkcija išliko ta pati – simbolizuoti ir išskirti. Ši tradicija išliko ir šiais laikais, kai miestelio heraldika reprezentuoja ne tik jį patį, bet ir kraštą, jo kultūrą, heraldiką Lietuvoje ir kitose šalyse. Todėl herbe vaizduojama idėja turi būti vertinga. Šiandien norint sukurti miestelio herbą, jo bendruomenei reikia kreiptis į Vilniuje esančią Lietuvos heraldikos komisiją. Kūrimo procesas užtrunka, kadangi yra rengiamas herbo projektas ir etalonas. Pagal pastarąjį yra kuriama miestelio herbinė vėliava ir antspaudas. Iš pažiūros atrodytų, kad miestelių heraldikos srityje viskas yra nustatyta, aišku, o

pats herbas yra tik pagal tam tikras taisykles sukurtas ženklas. Tačiau būtina pažymėti, kad herbas yra kartu ir jį sukūrusios, atkūrusios bendruomenės atspindys, kadangi miestelių herbuose aiškiai matoma, kas buvo svarbu jį kūrusiems ar atkūrusiems žmonėms: miestelio istorija, gamta, tradicijos ir pan. Herbe susijungia praeities ir dabarties įvykiai, paliekamas atminimas ateičiai. Per miestelio heraldiką yra kuriamas tam tikras to miestelio, krašto, visos valstybės tapatumas. Todėl miestelių heraldika gali būti tvirtai įvardijama kaip kultūrinės atminties šaltinis, kuriame susijungia praeitis, dabartis ir ateitis.

Norint sužinoti, kokios idėjos skleidžiamos Šiaurės Lietuvos miestelių herbais, kuriuose vaizduojami krikščionybės simboliai, reikėtų detaliai aptarti Lietuvos heraldikos komisijos protokoluose rastą medžiagą ir E. Rimšos knygoje „Lietuvos heraldika“¹² pateiktą informaciją. Paminėtina, kad Rimšos knyga tyrimui pasirinkta todėl, kad tai reikšmingas leidinys, kuris iš dalies yra Lietuvos heraldikos komisijos 1987–2007 m. veiklos ataskaita, praturtinta vertingomis autoriaus pastabomis.

Kražiai – praityje buvo svarbus Žemaitijos politinis, kultūrinis ir strateginis centras, minimas nuo XIII a. vidurio. Nuo XV a. Kražiuose pastatyta viena pirmųjų Žemaitijos bažnyčių, veikė keli vienuolynai, kunigų seminarija. Pabrėžtina, kad šis miestelis istorinio herbo niekada neturėjo. Todėl XX a. pab., kilus idėjai kurti miestelio herbą, buvo svarstoma, kas jame turėtų būti vaizduojama. Lietuvos heraldikos komisijoje buvo pasiūlyta vaizduoti pelėdą su raudona širdimi, tupinčią ant knygos. Apačioje turėjo būti sukryžiuoti du ąžuolo lapeliai. Tokios herbo figūros turėjo simbolizuoti Kražių kolegiją. Tačiau dailininkas Rimtautas Gibavičius siūlė atsisakyti pelėdos, kadangi pagal germanų tradiciją pelėda – pajuokos objektas¹³. Dailininkas Agnius Tarabilda miestelio herbo simboliu siūlė Mykolą Arkangelą, kadangi miestelyje yra jo vardo bažnyčia, kurioje saugomas šio šventojo paveikslas. Istorikas Zigmantas Kiaupa pasiūlė vaizduoti simbolį, kuris atskleistų Kražių kolegijos istoriją¹⁴. Po diskusijų Kražių herbe buvo pasirinkta vaizduoti istorinį įvykį – Kražių skerdynes. Lietuvos Respublikos Aukš-

¹¹ RIMŠA, E. *Heraldika: iš praeities į dabartį...*, p. 25–34, 140–160.

¹² RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika*. Vilnius, 2008.

¹³ Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio, įvykusio 1991 03 13, protokolas Nr. 53.

¹⁴ Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio, įvykusio 1991 11 14, protokolas Nr. 66.

čiausiosios Tarybos Prezidiumas Kražių herbą patvirtintino 1993 m. kovo 4 d. Jo skydo mėlyname lauke nutarta vaizduoti sidabriniais šarvais pasipuošusį kovotoją su blogiu Mykolą Arkangelą. Jis dešinėje rankoje laiko pakeltą sidabrinį kalaviją – teisingumo, teisingo nuosprendžio simbolį, atskiriantį gėrį nuo blogio. Kairėje arkangelo rankoje yra auksinės svarstyklės juodais kraštais, tai mitinių dievų teismo, teisingumo ir nuosprendžio, tvarkos ir pusiausvyros simbolis. Arkangelo kūnas natūralios spalvos, ant krūtinės dvi aukso juostos, primenančios Šv. Andriejaus kryžių (X)¹⁵ (žr. 1 pav.). Žinoma, kad šv. Andriejus buvo vienas iš 12 apaštalų, kuris skleidė krikščionybę ir buvo nukryžiuotas ant X formos kryžiaus¹⁶. Kražių herbe šv. Mykolas vaizduojamas pamynęs į velnią panašų kazoką, kuris pavaizduotas juodas ir turintis sidabrinis ragus. Kražių herbo etalono autorius – dail. Agnius Tarabilda. Pažymėtina, kad šis herbas yra vienas iš pirmųjų Lietuvos miestelių herbų, kuriame pavaizduota religinė simbolika. Taip pat jis atskleidžia istorinį įvykį – Kražių skerdytes. Istorinis įvykis pavaizduotas ne tiesiogine kovos tarp žmonių scena, bet pasitelkta religinė simbolika (kova tarp Mykolo Arkangelo ir kazoko velnio). Reikėtų paminėti, kad Kražių bažnyčioje yra išlikęs Mykolo Arkangelo paveikslas. Pažymėtina, kad šiame herbe vaizduojama mėlyna spalva, simbolizuojanti ištikimybę, dieviškąją išmintį, pastovumą; sidabrinė – turtą, dorumą, skautumą, nekaltybę; juoda spalva simbolizuoja liūdesį, mirtį, gedulą, maištą, rimumą, paslaptį, chaosą, blogį, pyktį, negatyvumą, kartais išmintį¹⁷.

Šaukėnai – vienas iš senesnių Žemaitijos religinių centrų. Miestelyje iš senųjų kulto pastatų išliko puikūs XVIII a. barokiniai šventoriaus vartai, įtraukti į saugomų kultūros paminklų sąrašą. Kuriant miestelio herbą jame nutarta mėlyname herbo skydo lauke vaizduoti šiuos vartus.

Toks herbas buvo patvirtintas 1999 m. gegužės 7 d. Etalono autorius – dail. Juozas Galkus. E. Rimša knygoje „Lietuvos heraldika“ teigia, kad kasdieniame gyvenime vartai reiškia patikimą apsaugą, o dvasiniame – perėjimą iš vienos būties į kitą: iš žemiškosios į dvasiškąją, dieviškąją amžinybę¹⁸ (žr. 2 pav.). Pažymėtina, kad šiame herbe taip pat vaizduojama mėlyna spalva, simbolizuojanti ištikimybę, dieviškąją išmintį, pastovumą; sidabrinė – turtą, dorumą, skautumą, nekaltybę; auksinė – šviesos simbolis¹⁹.

2 pav. Šaukėnų herbas, patvirtintas 1999 m. Herbo autorius – Juozas Galkus (Rimša, E. *Lietuvos heraldika*. Vilnius, 2008, p. 404)

3 pav. Liolių herbas, patvirtintas 2009 m. Herbo etalono autorius – Rolandas Rimkūnas (Liolių seniūnijos nuotrauka iš www.skrastas.lt)

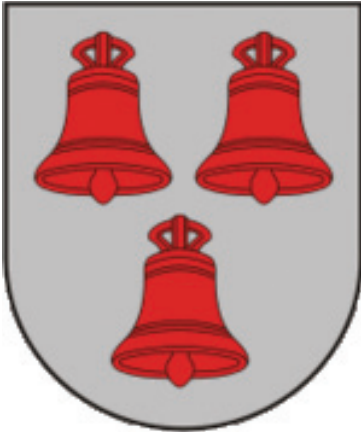
¹⁵ RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika...*, p. 229.

¹⁶ Apaštalas šv. Andriejus [interaktyvus], 2006 11 30 [žiūrėta 2012 12 12]. Prieitis per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2006-11-30-apastalas-sv-andriejus/7722>>.

¹⁷ RIMŠA, E. *Heraldika: iš praeities į dabartį...*, p. 20–24.

¹⁸ RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika*, p. 404-405.

¹⁹ RIMŠA, E. *Heraldika, Iš praeities į dabartį*, p. 20-24.

4 pav. Rozalimo herbas, patvirtintas 1996 m. Herbo etalono autorius – Juozas Galkus (Rimša, E. *Lietuvos heraldika*. Vilnius, 2008, p. 354)

5 pav. Grinkiškio herbas, patvirtintas 1999 m. Herbo etalono autorius – Arvydas Každailis (Rimša, E. *Lietuvos heraldika*, Vilnius, 2008, p. 170)

Liolių herbas yra pats naujusias iš visų trijų Kelmės rajono miestelių herbų. Lietuvos Respublikos Prezidentė šį herbą patvirtino 2009 m. rugpjūčio 11 d. Heraldikos komisijos posėdyje kartu su seniūnijos atstovais buvo nuspręsta herbe pavaizduoti šventųjų apaštalų Simono ir Judo Tado atributus – lenktą kardą-pjūklą ir alebardą (žr. 3 pav.). Šių apaštalų titulą turi Liolių barokinė bažnyčia, kuri su varpine ir 1853 m. pastatyta kapinių koplyčia įtraukta į Lietuvos architektūros paminklų registrą. Šventieji Simonas ir Judas Tadas buvo I a. apaštalai. Simonas apaštalavo Egipte, o Judas Tadas Mesopotamijoje. Abu šventieji daug keliavo, skleisdami tikėjimą, lankydavosi vienas pas kitą, vėliau kartu išvyko į Persiją skelbti Evangelijos, kur abu buvo nužudyti. Judo Tado atributai yra spėjami jo nužudymo įrankiai – alebarda, lazda ar ietis. Judas Tadas yra patekusiųjų į beviltišką padėtį globėjas. Simonas buvo nužudytas lenktu kardu ar pjūkle. Šv. Simonas – globėjas visų, kurie pjausto medį, marmurą ir t. t. Herbo etaloną parengė dail. Rolandas Rimkūnas²⁰. Šiame herbe vaizduojama mėlyna spalva, simbolizuojanti ištikimybę, dieviškąją išmintį, pastovumą; sidabrinė – turta, dorumą, skaistumą, nekaltybę; auksinė – šviesos simbolis²¹.

Rozalimas – miestelis, Pakruojo rajono savivaldybės seniūnijos centras. Jis pradėjo kurtis XVIII a. pabaigoje Padubysio dvaro, kuris priklausė Drabišiams, teritorijoje, prie XVIII a. pabaigoje statytos bažnyčios. Vietovės dvarininko Adomo Drabišiaus žmonos Rozalijos garbei buvo pavadintas Rozalimu. Sakoma, kad Rozalimo bažnyčia kadaise garsėjo varpais, jų buvo trys. Tačiau per 1930 m. miestelio gaisrą jie išsilydė ir buvo sulieti į vieną²². Apie 1994–1995 m. buvo nuspręsta, kad miesteliui reikia herbo. Tačiau Rozalimo valdžia ir bendruomenė nepasiūlė idėjų, kas turėtų būtų vaizduojama šiame herbe. Lietuvos heraldikos komisijoje kilo įvairios diskusijos, kokie simboliai galėtų reprezentuoti Rozalimo miestelį. Buvo svarstoma, kad miestelį herbe galėtų simbolizuoti angelas, laikantis rožę. Dailininkas Arvydas Každailis siūlė Rozalimo herbe pavaizduoti tris varpus²³. A. Každailio pasiūlymu, buvo nutarta herbo skydo sidabriniam lauke pavaizduoti tris raudonos spalvos varpus (žr. 4 pav.). Rozalimo herbą Lietuvos Respublikos Prezidentas patvirtino 1996 m. balandžio 29 d. Autorius – dail. Juozas Galkus. Pažymėtina, kad varpas simbolizuoja ryšį tarp dangaus ir

²⁰ Lietuvos Respublikos Prezidento dekretas dėl Liolių herbo tvirtinimo, 2009 m. rugpjūčio 19 d. Nr. IK-83. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 100, p. 3.

²¹ RIMŠA, E. *Heraldika: iš praeities į dabartį...*, p. 20–24.

²² RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika...*, p. 354.

²³ Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio, įvykusio 1995 08 31, protokolai Nr. 139.

žemės, nes buvo tikima, kad skamba Dievo balsu; skelbdamas visatos dermę, kviečia maldai, simbolizuoja kosminę harmoniją. Varpo skambėjimas – ženklas, kviečiąs bendrai maldai, bet kartu gali reikšti ir pavojų, perspėjimą²⁴. Šiame herbe vaizduojama sidabrinė spalva simbolizuoja – turtą, dorumą, skaistumą, raudona – narsą, drąsą, meilę²⁵.

Grinkiškis – Radviliškio rajono savivaldybės centras, įsikūręs prie Šušvės upės. Miestelis pirmą kartą paminėtas 1581 m. Miestelio bažnyčia buvo pastatyta XVI a. Šiuo metu Grinkiškyje veikia Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia. Miestelio kapinėse yra išlikę du vertingi mediniai kryžiai, XIX a. pabaigoje sukurti dievdirbio Vinco Svirikio. Vienas iš jų yra su angelo atvaizdu. Svarstant, kas galėtų būti pavaizduota miestelio herbe, buvo nutarta jo mėlyname lauke vaizduoti klūpantį auksinį angelą²⁶. Angelas simbolizuoja gerąją dvasią, sielos persikėlimą į dangaus karalystę, yra tarpininkas tarp pasaulio ir žemės²⁷. Svarstant herbo idėją, Lietuvos heraldikos komisijoje buvo nuspręsta, kad rankoje angelas turėtų laikyti Švč. Mergelės Marijos simbolį – sidabrinę lelijos šakelę. Lelija simbolizuoja šviesą, taiką, dieviškumą, skaistybę, nekaltumą ir pamaldumą. Grinkiškio herbą Lietuvos Respublikos Prezidentas patvirtino 1999 m. gruodžio 8 d.²⁸ Herbo autorius – Arvydas Každailis (žr. 5 pav.). Herbe dominuoja mėlyna spalva, simbolizuojanti ištikimybę, dieviškąją išmintį, pastovumą. Auksinė – kilnumo, dorumo, protingumo simbolis²⁹. Siekiant pabrėžti angelo dorumą, jo apdaras perjuostas sidabro spalvos juosta, rankoje jis laiko sidabrinę leliją.

Gruzdžiai – Šiaulių rajono savivaldybės seniūnijos centras. Miestelis, šioje vietoje įsikūręs apie XVII a., nuo seno garsėja ligonių globėjo šv. Roko atlaisdais, Gruzdžių bažnyčioje saugomas vertingas XVIII a. antrosios pusės šio šventojo paveikslas. Šventojo kultui plisti padėjo ir vietos medžio drožėjas dievdirbys Aloyzas Gedvila, kurio mėgstamiausia kūrybos tema buvo šv. Rokas. Kadangi šis šventasis itin populiarus Gruzdžių krašte, buvo nuspręsta, kuriant miestelio herbą, panaudoti šv. Roko atvaizdą³⁰. Miestelio gyventojai herbe greta šio simbolio norėjo matyti ir kitus Gruzdžių simbolius – ąžuolo lapus bei baltą kryžių. Tačiau Lietuvos heraldikos komisija nutarė nepapildyti

6 pav. Gruzdžių herbas, patvirtintas 1999 m. Herbo etalono autorius – Raimondas Miknevičius (Rimša, E. *Lietuvos heraldika*. Vilnius, 2008, p. 173)

7 pav. Meškiučių herbas, patvirtintas 1999 m. Herbo etalono autorius – Saulius Bajorinas (Rimša, E. *Lietuvos heraldika*. Vilnius, 2008, p. 282)

²⁴ BECKER, U. *Simbolių žodynas*. Vilnius, 1996, p. 298.

²⁵ RIMŠA, E. *Heraldika: iš praeities į dabartį...*, p. 20–24.

²⁶ RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika...*, p. 170.

²⁷ BECKER, U. *Op. cit.*, p. 19.

²⁸ RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika...*, p. 170.

²⁹ RIMŠA, E. *Heraldika: iš praeities į dabartį...*, p. 20–24.

³⁰ RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika...*, p. 173–174.

herbo šiais simboliais³¹. Lietuvos Respublikos Prezidentas Gruzdžių herbą patvirtino 1999 m. rugsėjo 24 d. Šio herbo auksiniame lauke vaizduojamas juodai apsirengęs šv. Rokas. Šalia yra juodos spalvos Gotardo šuo. Kairėje šventojo kojoje vaizduojama juoda žaizda, išskirtinis šio šventojo ženklas. Šv. Roko barzda, šventojo marškiniai ir maldininko kriauklė yra sidabro spalvos. Šventojo krepšys, batai ir maldininko lazda – rudi³². Herbo autorius – Raimondas Miknevičius (žr. 6 pav.). Herbe vaizduojamas šventas asmuo, todėl skydas yra auksinės spalvos, kuri simbolizuoja kilnumą, dorumą, protingumą. Juoda reiškia liūdesį, išmintį, o sidabrinė – turtą, dorumą, skaistumą, nekaltumą³³.

Meškuičiai – Šiaulių rajono savivaldybės centras. Legendose teigiama, kad šioje vietovėje anksčiau buvusios didelės girios, kuriose gyveno daug meškų. Istoriniuose šaltiniuose rašoma, kad Šiaulių ekonomijai priklausęs Meškuičių kaimas pradėtas minėti XVII a. Netoli miestelio yra XIX a. pradėtas statyti Kryžių kalnas. Svarstant, kas turėtų būti vaizduojama Meškuičių herbe, buvo nutarta, jame pavaizduoti mešką ir skydo lauką užpildyti lotyniškais kryželiais – pasipriešinimo blogiui simbolis. Lietuvos Respublikos Prezidentas Meškuičių herbą patvirtino 1999 m. gruodžio 22 d. Šio herbo sidabriniame lauke, užpildytame raudonais kryželiais, vaizduojamas juodas lokys raudonu liežuviu ir auksiniais nagais, dantimis³⁴ (žr. 7 pav.). Herbo autorius – Saulius Bajorinas. Lokio ginklai – liežuvis ir nagai – yra stilizuotai išryškinti, siekiant pavaizduoti miestelį ginantį gyvūną.

Atlikus šių miestelių heraldikos analizę matyti, kad krikščionybės simboliai buvo pasirinkti siekiant atskleisti miestelėnų tikėjimą, atspindėti religinius pastatus, pavaizduoti miestelio globėjus ir svarbius istorinius įvykius. Tokį pasirinkimą daugiausia lėmė Heraldikos komisija, o ne miestelių bendruomenės. Taip pat straipsnyje atkreiptas dėmesys į galimą šių krikščionybės simbolių įtaką kuriant miestelių kultūrinę atmintį. Analizuojant šią temą, reiktų iškelti klausimą, kiek svarbūs ir pažintini krikščionybės simboliai XX a. pabaigos – XXI a. pradžios iš esmės sekuliariai visuomenei? Ar tikslinga postmoderniais laikais naujai sukurtuose miestelių herbuose įvesti religinę simboliką?

Šiais laikais, vykstant globalizacijai, modernizacijai, keičiasi patys žmonės, jų vertybių skalės ir moralės normos. Šiandieninėje visuomenėje jaučiamas ryškus požiūrio į religiją, Bažnyčią, Dievą kitimas. Lietuvoje katalikybė vis dažniau lieka tik papročiu, kuris vis dar palaikomas, tačiau didesnės įtakos realiam gyvenimui ir mąstymui nebeturi³⁵. Taigi galima teigti, kad pamažu silpnėja ryšiai tarp tikėjimo ir žmonių. Šių laikų žmogui labai dažnai jau nebesuvokiamos jo prosenelių brangintos krikščioniškosios vertybės. Spartėjantis gyvenimo tempas, modernėjanti visuomenė labai dažnai ištrina daugelį senųjų normų ir verčių. Šiandienos žmogui vis sunkiau suprasti krikščionybės ženklus.

Straipsnyje atkreiptas dėmesys į krikščioniškus ženklus miestelių heraldikoje. Siekiama sužinoti, ar tokie simboliai vis dar atsimenami, lengvai atpažįstami ir paaiškinami? Dėl šios priežasties straipsnyje pristatomi tyrimo, vykusio 2012 m. vasario–birželio mėnesiais, rezultatai. Šio tyrimo anketinių apklausų metu dalyvavo 660 gyventojų iš 22 Šiaurės Lietuvos miestelių³⁶. Kiekviename miestelyje apklausta po 30 suaugusių miestelėnų, iš jų po 25 žmones, miestelyje gyvenančius daugiau nei 10

³¹ Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio, įvykusio 1999 04 22, protokolas Nr. 208.

³² RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika...*, p. 173–174.

³³ RIMŠA, E. *Heraldika: iš praeities į dabartį...*, p. 20–24.

³⁴ RIMŠA, E. *Lietuvos heraldika...*, p. 282–283.

³⁵ LUKAŠEVIČIUS, A. Katechetinė situacija Lietuvoje: šiaurinė problemos ir perspektyvos. *SOTER*, 2007, Nr. 23 (51), p. 167–179.

³⁶ Dėkoju už Lietuvos mokslo tarybos projekto „Studentų mokslinės veiklos skatinimas“ (VP1-3.1-ŠMM-01-V-02-003) paramą. Projektas yra finansuojamas pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 3 prioritetą „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ iš Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų.

metų, ir po 5 žmones, miestelyje gyvenančius iki 10 metų. Anketą sudarė 20 pusiau struktūruotų klausimų apie gyventojų lytį, išsilavinimą, veiklą, miestelio heraldiką ir su ja sietinus įvykius, asmenis bei tradicijas. Anketoje taip pat buvo pateikta klausimų apie tas vietas, kuriose galima pamatyti miestelio herbą, rasti informacijos apie jį. Gyventojams buvo pasiūlyta įvertinti savo miestelio herbą penkių variantų skale: puikiai, labai gerai, gerai, patenkinamai ir blogai. Tyrimo dalyviai užsiėmė įvairia veikla: mokėsi, studijavo, dirbo, buvo pensininkai ir pan. Jų išsilavinimas svyravo nuo pagrindinio, vidurinio, profesinio, aukštesniojo, aukštojo neuniversitetinio iki aukštojo universitetinio.

Analizuojant 22 miestelių heraldiką paaiškėjo, kad būtent krikščionybės simboliai yra gausiausiai paplitę Šiaurės Lietuvos miestelių heraldikoje. Herbuose vaizduojami tokie krikščionybės simboliai: šventieji ir jų ženklai (4), sakralinės architektūros pastatai (1), bažnyčios varpai (1), kryželiai, naudojami herbo skydo lauke (1). Pažymėtina, kad septyniuose miesteliuose, kurių herbuose vaizduojami krikščionybės simboliai, buvo apklausta 210 suaugusių gyventojų. Tyrimo dalyviai savų miestelių herbus įvertino: puikiai (60 %), labai gerai (30 %), gerai (10 %). Būtina išskirti šešis miestelius, kurių herbuose vaizduojami krikščionybės simboliai: Kražiai, Lioliai, Šaukėnai (Kelmės rajonas), Rozalimas (Pakruojo rajonas), Grinkiškis (Radviliškio rajonas), Gruzdziai (Šiaulių rajonas). Visi tyrime dalyvavę šių miestelių gyventojai atpažįsta savo miestelių herbus, gali nesunkiai, dažniausiai teisingai paaiškinti jų reikšmes. Meškuičių (Šiaulių rajonas) gyventojai savo miestelio herbą atpažįsta taip pat nesunkiai, tačiau jiems problemų kyla apibūdinant herbo prasmę. Miestelėnai herbe pavaizduotą mešką sieja su miestelio pavadinimu ir pasakojimu, kad šalia esančiame miške labai seniai gyveno daug meškų. Tuo tarpu herbe pavaizduoti kryželiai, simbolizuojantys XIX a. atsiradusį Kryžių kalną, gyventojų sąmonėje, atmintyje yra ne tokie reikšmingi ir dažnai vertinami kaip herbo figūrai reikalingas fonas. Šį faktą galima sieti su herbo figūrų išdėstymu – pirmame plane yra meška, o fone kryželiai. Tokiu atveju miestelėnams, kurie yra minimaliai susipažinę su heraldikos tradicijomis, kryželiai neatrodo svarbūs. Taip pat, nors meška turėtų tiesiogiai atskleisti miestelio pavadinimą, tačiau greta šios reikšmės atsirado naujas legendinės, miške gyvenusios meškos įvaizdis. Pastarasis yra giliai įsišaknijęs gyventojų sąmonėje, todėl nustumia miestelio pavadinimo ir Kryžių kalno simbolių svarbą.

Problemų, susijusių su miestelio herbo reikšmės ir figūrų prasmės aiškinimu, kyla ir kai kuriems Liolių gyventojams. Pažymėtina, kad jiems miestelio herbo figūros – lenktas kardas-pjūklas ir alebarda – atrodo nesuprantamos, per sunkios atsiminti ir mažai atspindinčios Liolius. Nors dauguma Liolių gyventojų vis dėlto žino, kad tai yra jų bažnyčios šventųjų simboliai, bet nesupranta jų reikšmės, kodėl būtent jie atsidūrė herbe. Tuo tarpu Gruzdzių herbe vaizduojamas simbolis žmonėms yra aiškus ir svarbus. Šiame miestelyje kiekvienais metais vyksta Šv. Roko atleidai. Jų metu galima įsigyti įvairių suvenyrų su šio miestelio globėjo atvaizdu, kuris kartu yra ir miestelio herbo figūra. Anketose Gruzdzių gyventojai apie miestelio herbe vaizduojamą šv. Roką rašo trumpą legendą. Jie teigia, kad šv. Rokas buvo atvykęs į miestelį, po jį vaikščiojo, bendravo su žmonėmis. Kita vertus, miestelėnai visiškai neužsimena apie XVIII a. šio šventojo paveikslą, kuris yra saugomas miestelio bažnyčioje. Taigi Gruzdzių herbas yra atsimenamas, gyventojai gana lengvai aprašo jo reikšmę.

Grinkiškio gyventojai savo herbą dažniausiai sieja su gyventojų tikėjimu – krikščionyste, kadangi jame pavaizduotas angelas. Taip pat pusė tyrimo dalyvių prisimena ir žymų šio krašto dievdarbį Vinčą Svirskį. Pažymėtina, kad miestelėnai, Grinkiškyje gyvenantys iki 10 metų, herbą sieja su krikščionyste, o apie Svirskį neužsimena. Šį faktą galima sieti su tuo, kad XIX a. žymus miestelio žmogus pamažu gyventojų yra užmiršamas. Neseniai į miestelį atsikėlę jauni 20–30 m. gyven-

tojai apie šį žmogų jau nežino. Senųjų gyventojų, kurie prisimena V. Svirskį, gretos mažėja. Galbūt žmonėms yra lengviau herbą sieti tiesiogiai su krikščionybe, o ne prisiminti konkretų žmogų.

Šaukėnų gyventojams nekyla problemų dėl herbo atpažinimo. Miestelio gyventojams nesunku paaiškinti, kodėl herbe vaizduojami bažnyčios varpai, nes jie yra vertingas architektūros statinys, geriausiai reprezentuojantis jų miestelį.

Rozalimo gyventojai taip pat lengvai atpažįsta savo miestelio herbą. Pažymėtina, kad apie 40 % (12) ši herbą vertina gerai, tačiau jiems atrodo, kad herbas iš dalies nereprezentuoja paties miestelio. Šie tyrimo dalyviai laikosi nuomonės, kad Rozalimo herbui galėjo būti pasirinktos kitos figūros, kurios atskleistų reikšmingesnius istorinius miestelio įvykius ar asmenis.

Kražių gyventojai teigiamai vertina savo miestelio herbą, sieja jį tiek su religija, tiek su istorija. Juk herbas ir atspindi istorinį įvykį – kovą prieš bažnyčios ir vienuolyno nugriovimą.

Išvados

Kiekviena visuomenė turi daugybę atminties simbolių, atskleidžiančių jų praeitį. Vienas iš tokių atminties ženklų yra miestelių heraldika. Pastaroji yra naujas, iki tol netyrinėtas kultūrinės atminties šaltinis. Miestelio heraldiką sudaro jo herbas, herbinė vėliava ir herbinis antspaudas. Straipsnyje aptariamame Šiaurės Lietuvos regione herbus turi 22 miesteliai. Iš šių miestelių būtina išskirti šešis: Kražiai, Lioliai, Šaukėnai (Kelmės rajonas), Rozalimas (Pakruojo rajonas), Grinkiškis (Radviliškio rajonas), Gruzdziai (Šiaulių rajonas), kurių herbuose vaizduojami krikščionybės simboliai. Greta šių šešių miestelių herbų reikėtų paminėti ir Meškuičių herbą (Šiaulių rajonas), kurio skyde vaizduojama meška, o skydo lauką puošia kryželiai.

Atlikus šių septynių Šiaurės Lietuvos miestelių heraldikos analizę matyti, kad krikščionybės simboliai buvo pasirinkti siekiant atskleisti miestelėnų tikėjimą, religinius pastatus, miestelio globėjus ir svarbius istorinius įvykius. Herbuose vaizduojami tokie krikščionybės simboliai: šventieji ir jų ženklai (4), sakralinės architektūros pastatai (1), bažnyčios varpai (1), kryželiai, naudojami herbo skydo lauke (1). Pažymėtina, kad septyniuose miesteliuose, kurių herbuose vaizduojami krikščionybės simboliai, buvo apklausta 210 suaugusių gyventojų. Atlikus anketinių duomenų analizę paaiškėjo, kad gyventojai geriausiai atsimesna ir supranta tokius savo miestelių herbus, kuriuose vaizduojami lengvai suprantami, įsimenami krikščionybės simboliai. Herbai su krikščionybės simboliais atpažįstami, žinomi tuose miesteliuose, kuriuose juos galima pamatyti ne tik seniūnijoje, bet ir pačiame miestelyje, mokykloje, muziejuje, suvenyruose, knygose ir t. t. Miesteliuose kultūrinės atminties kūrimu labiausiai rūpinasi seniūnija. Įtakos turi biblioteka, kultūros namai, muziejus (jeigu yra), mokykla. Miestelių herbai turi išlikti reikšmingi net naujausių technologijų pilname XXI a. Kiekvieno miestelio herbas yra mūsų visų istorijos, kultūros dalis. Svarbu, kad miestelių herbais, kuriant ir formuojant kultūrinę atmintį, aktualizuojant vienus regiono įvykius, tradicijas, papročius, nebūtų pamirštami kiti.

Literatūra

- Apaštalas šv. Andriejus [interaktyvus], 2006 11 30 [žiūrėta 2012 12 12]. Prieitis per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2006-11-30-apastalas-sv-andriejus/7722>>.
- BECKER, Udo. *Simbolių žodynas*. Vilnius, 1996.
- HALBWACHS, Maurice. *On Collective Memory*. Chicago and London, 1992.
- MIŠKINIS, Algirdas. Miestelis. In *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, t. XV. Vilnius, 2009, p. 57.
- NORA, Pierre. Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*. Spring, 1989, no. 26, p. 7–24.
- Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio, įvykusio 1991 03 13, protokolas Nr. 53.

- Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio, įvykusio 1991 11 14, protokolas Nr. 66.
 Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio, įvykusio 1995 08 31, protokolas Nr. 139.
 Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio, įvykusio 1999 04 22, protokolas Nr. 208.
 Lietuvos Respublikos Prezidento dekretas dėl Liolių herbo tvirtinimo, 2009 m. rugpjūčio 19 d. Nr. IK-83. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 100, p. 3.
 Lietuvos Respublikos valstybės herbo, kitų herbų ir herbinių ženklų įstatymas [interaktyvus], 1990 [žiūrėta 2011 11 22].
 Prietis per internetą: <http://skelbimas.lt/istatymai/valstybes_herbo_istatymas.htm>
 LUKAŠEVIČIUS, Artūras. Katechetinė situacija Lietuvoje: šiandieninės problemos ir perspektyvos. *SOTER*, 2007, Nr. 23 (51), p. 167–179.
 RIMŠA, Edmundas. *Heraldika: iš praeities į dabartį*. Vilnius.
 RIMŠA, Edmundas. *Lietuvos heraldika*. Vilnius, 2008.
 АССМАН, Ян. *Культурная память. Письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности*. Москва, 2004.

CHRISTIAN SYMBOLS IN THE HERALDRY OF SMALL TOWNS AND CULTURAL MEMORY: CASE STUDY OF NORTHERN LITHUANIA

Gabrielė Jasiūnienė
Šiauliai University

Summary

The heraldry of small towns is a new source of cultural and historical memory which has not yet been investigated. The heraldry of a small town consists of its coat of arms, an armorial seal, and an armorial flag. The article focuses on the heraldry of small towns in Northern Lithuania which portrays Christian symbols. In the region, the following six small towns have such symbols in their coats of arms: Kražiai, Lioliai, Šaukėnai (Kelmė district), Rozalimas (Pakruojis district), Grinkiškis (Radviliškis district), and Gruzdžiai (Šiauliai district). In addition, the coat of arms of Meškuičiai (Šiauliai district) should be mentioned, with the panel depicting a bear and the area of the panel being decorated with crosses. Those coats of arms were developed by the Lithuanian Heraldry Commission in co-operation with the town communities.

The heraldic analysis of the said seven small towns of Northern Lithuania revealed that Christian symbols were chosen to reflect the faith of the townsfolk, religious buildings, the patron saints of the small towns, or historical events. Furthermore, a questionnaire survey conveyed that the inhabitants of those small towns were able to better remember and explain the coats of arms of the towns which depicted Christian symbols that were easy to understand and remember. Those coats of arms were better recognized and well-known in those small towns where they could be seen not only in the elderships, but also in other places of the small towns, such as schools or museums, or on souvenirs, books, etc. In small towns, the eldership is the body which takes the greatest care of the development of cultural memory. Moreover, libraries, cultural centres, museums (if any), and schools tend to make impact on the process.